

ТЕМА № 15

**ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ
РІШЕНЬ**

*Кафедра цивільного права та процесу
НАВС*

Навчальна мета: сприяти формуванню у ЗВО методологічних знань про поняття та сутність апеляційного провадження, суди апеляційної інстанції, право апеляційного оскарження, порядок розгляду справи у суді апеляційної інстанції, поняття та сутність касаційного провадження, суд касаційної інстанції, право касаційного оскарження, процесуальну форму касаційного провадження, підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами, строк подання заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами, сформуванню розуміння та вміння застосовувати основні терміни і поняття з теми, а також активізувати ЗВО до самостійного вивчення наукової та методичної літератури.

Виховна мета: сприяти формуванню наукового світогляду, моральних, естетичних та інших якостей особистості, виховувати активність до одержання знань майбутнього фахівця, прищеплення інтересу до вивчення дисципліни.

Розвивальна мета: розвивати інтелектуальні здібності, культуру мовлення та спілкування, пам'ять, увагу, уяву, творчий склад мислення, спостережливість, активність, самостійність, логічне осмислення основних понять та термінів, вміння сприймати та аналізувати матеріал, прищеплювати ЗВО навички раціональних способів пізнавальної діяльності з зазначеної теми

Нормативно-правові акти:

- Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
- Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
- Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку» від 24.10.2008 р. № 12 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-08#Text>
- Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. М. М. Ясинка. К.: Алерта, 2018. 604 с
- Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред. Василюк Н. В., Гулька Б.І., Кота О.О. Київ : ВД «Дакор», 2021. 1028 с.

План:

- ◎ **Поняття та сутність апеляційного провадження.**
- ◎ **Процесуальний порядок розгляду справ судом апеляційної інстанції.**
- ◎ **Поняття та сутність касаційного провадження.**
- ◎ **Процесуальний порядок розгляду справ судом касаційної інстанції.**
- ◎ **Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.**

1. Поняття та сутність апеляційного провадження

Відповідно до ст. 129 Конституції України, однією із засад судочинства є забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення.

Забезпечення права на апеляційний перегляд справи; забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, встановлених законом є, також, одними із основних засад (принципів) цивільного судочинства, зазначених у ст. 2 ЦПК України.

Апеляційне провадження –
одна із стадій цивільного
судочинства, метою якої є
перевірка законності та
обґрунтованості судових рішень
судів першої інстанції, які не
набрали законної сили.

Особливості апеляційного провадження як окремої стадії цивільного судочинства:

- здійснення правосуддя судами вищої інстанції – судами апеляційної інстанції;
- реалізація судами апеляційної інстанції права перевірки законності та обґрунтованості рішень і ухвал суду першої інстанції в межах доводів і вимог апеляційної скарги;
- встановлення законодавцем виключного переліку повноважень судів апеляційної інстанції з чіткою регламентацією процесуальної можливості застосування кожного із них;
- перегляд судового рішення в апеляційному порядку відбувається лише на підставі зверненої до суду апеляційної скарги;
- апеляційна скарга подається учасниками справи або ж особами, які не брали участі у справі, але суд першої інстанції вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та/або обов'язки;
- в апеляційному порядку оскаржуються рішення (ухвали) суду першої інстанції, що не набрали законної чинності;

- ❑ рішення суду першої інстанції залежно від волі особи, яка подає апеляційну скаргу, оскаржується повністю або частково;
- ❑ апеляційна скарга подається у зв'язку з незгодою заінтересованих осіб з рішенням суду першої інстанції, яке, на їх погляд, ухвалене з порушенням закону і є необґрунтованим;
- ❑ цивільна справа після подання апеляційної скарги та відкриття апеляційного провадження передається для перегляду до апеляційного суду;
- ❑ перегляд в апеляційному порядку рішень судів першої інстанції здійснюється колегією суддів суду апеляційної інстанції у складі трьох суддів;
- ❑ у суді апеляційної інстанції не приймаються і не розглядаються позовні вимоги та підстави позову, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції;
- ❑ постанова суду апеляційної інстанції, якою завершується перегляд справи, набирає законної чинності з дня її ухвалення.

Апеляційне провадження – це нормативно закріплений порядок перегляду судом апеляційної інстанції рішення суду першої інстанції, що застосовується у зв'язку з поданням заінтересованими у справі особами апеляційної скарги та завершується усуненням виявлених порушень закону або підтвердженням правомірності рішення.

Апеляційне провадження відкривається лише за умови, що суб'єкти оскарження звернулися до суду апеляційної інстанції з належно оформленою апеляційною скаргою у встановлені законодавством строки та з дотриманням інших обов'язкових вимог, передбачених ЦПК України.

Відповідно до ст. 26 Закону України «Про
судоустрій і статус суддів» апеляційні суди діють як
суди апеляційної інстанції, а у випадках, визначених
процесуальним законом, - як суди першої інстанції, з
розгляду цивільних, кримінальних, господарських,
адміністративних справ, а також справ про
адміністративні правопорушення.

Апеляційні суди переглядають в апеляційному порядку
судові рішення місцевих судів, які знаходяться у межах
відповідного апеляційного округу - території, на яку
поширюються повноваження відповідного апеляційного
суду.

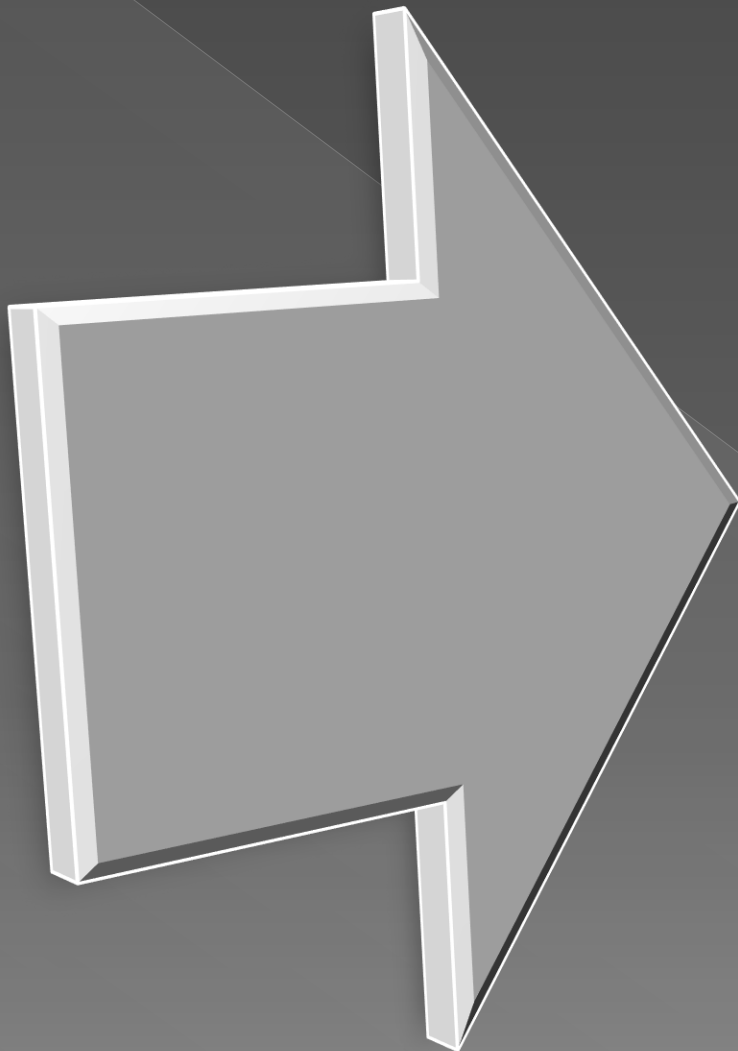
Об'єктами апеляційного оскарження є:

- рішення суду першої інстанції, які не набрали законної сили;*
- ухвали суду першої інстанції, які не набрали законної сили.*

- * рішення суду першої інстанції в порядку апеляційного провадження можуть оскаржуватись повністю або частково;*
- ** заперечення на ухвали, які не підлягають окремому розгляду, мають бути включені до апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції.*

Суб'єктами апеляційного оскарження є:

- учасники справи (сторони, треті особи, заявники та заінтересовані особи – у справах окремого провадження, органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб);*
- особи, які не брали участі у справі, але суд у судовому рішенні вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки.*

*Право апеляційного
оскарження
реалізується шляхом
подання безпосередньо
до суду апеляційної
інстанції апеляційної
скарги.*

*Апеляційна скарга на
рішення суду подається
протягом 30 днів, а на
ухвалу суду - протягом 15
днів з дня його (її)
проголошення.*

У апеляційній скарзі мають бути зазначені:

- найменування суду, до якого подається скарга;
- повне найменування (для ЮО) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для ФО) особи, яка подає апеляційну скаргу, її місцезнаходження (для ЮО) або місце проживання чи перебування (для ФО), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в ЄДРПОУ, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для ФО) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв'язку, адреса електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;
- повне найменування (для ЮО) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для ФО) інших учасників справи, їх місцезнаходження (для ЮО) або місце проживання чи перебування (для ФО);
- рішення або ухвала, що оскаржуються;
- в чому полягає незаконність і (або) необґрунтованість рішення або ухвали;
- нові обставини, що підлягають встановленню, докази, які підлягають дослідженню чи оцінці, обґрунтування поважності причин неподання доказів до суду першої інстанції, заперечення проти доказів, використаних судом першої інстанції;
- клопотання особи, яка подала скаргу – воно може бути як матеріально-правового, так і процесуального характеру.
- дата отримання копії судового рішення суду першої інстанції, що оскаржується;
- перелік документів та інших матеріалів, що додаються.

Апеляційна скарга підписується особою, яка її подає, або представником такої особи. До неї також додаються:

- довіреність або інший документ, що посвідчує повноваження представника, якщо апеляційна скарга подана представником і ці документи раніше не подавалися;
- копії скарги та доданих письмових матеріалів відповідно до кількості учасників справи, крім випадків, якщо така скарга та додані матеріали подаються до суду в електронній формі через електронний кабінет (у разі подання скарги та доданих матеріалів в електронній формі через електронний кабінет до неї додаються докази надсилання її копії та копій доданих матеріалів іншим учасникам справи з урахуванням положень ст. 43 ЦПК України);
- документи, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі, або документи, які підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону;
- докази, що підтверджують дату отримання копії оскаржуваного судового рішення суду першої інстанції (за наявності).

Судовий збір з апеляційної скарги на рішення суду, заяви про приєднання до апеляційної скарги на рішення суду та апеляційної скарги на судовий наказ становить 150 % ставки, що підлягала сплаті під час подання позовної заяви, іншої заяви і скарги.

З апеляційної скарги на ухвалу суду, заяви про приєднання до апеляційної скарги на ухвалу суду для юридичної особи або фізичної особи – підприємця судовий збір становить 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, а для фізичної особи – 0,2 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

*станом на 01.01.2025 прожитковий мінімум для працездатних осіб – 3028 грн.

*Апеляційна скарга подається
безпосередньо до суду апеляційної
інстанції
(ст. 355 ЦПК України).*

Питання про залишення апеляційної скарги без руху суддя-доповідач вирішує протягом 5 днів з дня надходження апеляційної скарги.

Апеляційну скаргу може бути залишено без руху з наступних підстав:

- вона оформлена з порушенням вимог, передбачених ст. 356 ЦПК України;
- подана особою, яка відповідно до ч. 6 ст. 14 ЦПК зобов'язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його;
- якщо вона подана після закінчення строків, установлених ст. 354 ЦПК України, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані неповажними.

Питання про повернення апеляційної скарги суд апеляційної інстанції вирішує протягом 5 днів з дня надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

Апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом апеляційної інстанції, якщо:

- апеляційна скарга подана особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписана, або підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено;
- до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження особа, яка подала скаргу, подала заяву про її відкликання;
- скаргу подано в інший спосіб, ніж до суду апеляційної інстанції;
- скаргу подано на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду.

Згідно ст. 358 ЦПК України, суд апеляційної інстанції може відмовити у відкритті апеляційного провадження у справі не пізніше 5 днів з дня надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків, якщо:

- апеляційну скаргу подано на судові рішення, що не підлягає апеляційному оскарженню;
- є ухвала про закриття провадження у зв'язку з відмовою від раніше поданої апеляційної скарги цієї самої особи на це саме судове рішення;
- є постанова про залишення апеляційної скарги цієї самої особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення;
- скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження визнані судом неповажними.

2. Процесуальний порядок розгляду справ судом апеляційної інстанції

Питання про відкриття апеляційного провадження у справі вирішується не пізніше 5 днів з дня надходження апеляційної скарги або заяви про усунення недоліків, поданої у порядку, передбаченому ст. 357 ЦПК України.

Якщо немає встановлених правових перешкод, суд відкриває апеляційне провадження, про що постановляє ухвалу.

Суд апеляційної інстанції зобов'язаний повідомити учасників справи про відкриття апеляційного провадження – шляхом надсилання ухвали про відкриття апеляційного провадження, а також копії апеляційної скарги та доданих до неї матеріалів (крім випадків, якщо скаргу подано в електронній формі через електронний кабінет).

Особі, яка звернулася з апеляційною скаргою до суду, законом надається право доповнити, змінити або відкликати таку скаргу чи відмовитися від неї в порядку, встановленому ст. 364 ЦПК України.

Згідно із положеннями ст. 363 ЦПК України учасники справи мають право приєднатися до апеляційної скарги, поданої особою, на стороні якої вони виступали. Також до неї мають право приєднатися особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та/або обов'язки.

Після відкриття апеляційного провадження можуть з'явитися обставини, які згідно з приписами ст. 362 ЦПК України тягнуть за собою закриття апеляційного провадження.

Суд апеляційної інстанції закриває апеляційне провадження, якщо:

- після відкриття апеляційного провадження особа, яка подала апеляційну скаргу, заявила клопотання про відмову від скарги, за винятком випадків, коли є заперечення інших осіб, які приєдналися до апеляційної скарги;
- після відкриття апеляційного провадження виявилось, що апеляційну скаргу не підписано, подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, або підписано особою, яка не має права її підписувати;
- після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою, поданою особою з підстав вирішення судом питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, встановлено, що судовим рішенням питання про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки такої особи не вирішувалося.

Як установлює ст. 365 ЦПК України, в межах розгляду справи судом апеляційної інстанції в першу чергу має бути проведена *підготовка справи* до такого розгляду.

Реалізація цього повноваження покладається на *суддю-доповідача*.

Межі розгляду справи судом апеляційної інстанції визначені у ст. 367 ЦПК України:

- ❑ суд апеляційної інстанції переглядає справу за наявними в ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги;
- ❑ суд апеляційної інстанції досліджує докази, що стосуються фактів, на які учасники справи посилаються в апеляційній скарзі та (або) відзиві на неї. Докази, які не були подані до суду першої інстанції, приймаються судом лише у виняткових випадках;
- ❑ суд апеляційної інстанції не обмежений доводами та вимогами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено порушення норм процесуального права, які є обов'язковою підставою для скасування рішення, або неправильне застосування норм матеріального права;
- ❑ якщо поза увагою доводів апеляційної скарги залишилася очевидна незаконність або необґрунтованість рішення суду першої інстанції у справах окремого провадження, суд апеляційної інстанції переглядає справу в повному обсязі;
- ❑ в суді апеляційної інстанції не приймаються і не розглядаються позовні вимоги та підстави позову, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції.

Справа розглядається судом апеляційної інстанції за правилами, встановленими для розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, з особливостями, встановленими відповідною главою ЦПК України.

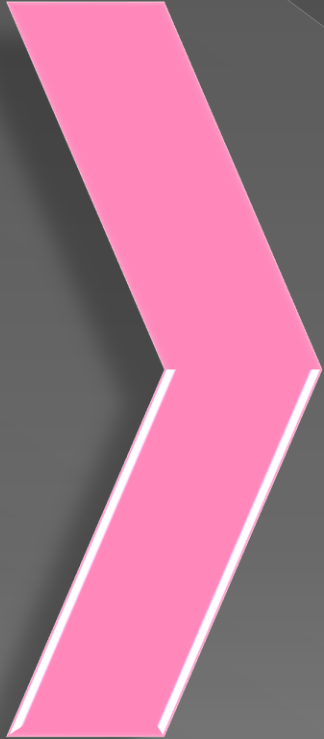
Строки розгляду апеляційної скарги:

апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції має бути розглянута ***протягом 60 днів*** із дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження

апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції має бути розглянута ***протягом 30 днів*** з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження

*суд апеляційної інстанції може продовжити строк розгляду справи, але не більш як на 15 днів, про що постановляє відповідну ухвалу

Повноваження суду апеляційної інстанції – це законодавчо визначені можливості вищого органу правосуддя щодо реагування на доводи та вимоги суб'єкта оскарження, відображені ним в апеляційній скарзі.

В суді апеляційної інстанції позивач має право відмовитися від позову, а сторони - укласти мирову угоду відповідно до загальних правил про ці процесуальні дії незалежно від того, хто подав апеляційну скаргу (ст. 373 ЦПК України).

Постанова — ухвалюється судом апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги (за правилами ст. 35 та глави 9 розділу III ЦПК України з особливостями, зазначеними у ст.382 ЦПК України).

Судові рішення в апеляційній інстанції

Ухвала — постановляється судом апеляційної інстанції в порядку, визначеному ЦПК України для постановлення ухвал суду першої інстанції, щодо вирішення процедурних питань, пов'язаних з рухом справи, клопотань та заяви учасників справи, питань про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення провадження у справі, а також в інших випадках, передбачених ЦПК України.

Постанова або ухвала суду апеляційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем (іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згодний з постановою/ухвалою) і підписується всім складом суду, який розглядав справу, якщо інше не передбачено ЦПК України.

Постанова суду апеляційної інстанції набирає законної сили з дня її прийняття.

3. Поняття та сутність касаційного провадження

Касаційний перегляд судових рішень є способом оскарження судових рішень, що набрали чинності, з підстав неправильного застосування судами норм матеріального права чи порушення норм процесуального права при розгляді судових справ.

Суд касаційної інстанції – Верховний Суд, що реалізує повноваження щодо відкриття касаційного провадження виключно у разі звернення до нього заінтересованої особи з касаційною скаргою, яка повною мірою має відповідати законодавчо встановленим процесуальним вимогам щодо її оформлення та подання.

*Підстави касаційного оскарження,
відповідно до ч. 2 ст. 389 ЦПК України:*

*неправильне застосування судом
норм матеріального права*

*порушення норм процесуального
права*

Суб'єктами касаційного оскарження є:

- учасники справи (сторони, треті особи, заявники та заінтересовані особи – у справах окремого провадження, органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб);*
- особи, які не брали участі у справі, але суд у судовому рішенні вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки.*

Об'єктами касаційного оскарження є:

 рішення суду першої інстанції після апеляційного перегляду справи та постанови суду апеляційної інстанції, крім судових рішень, визначених у ч. 3 ст. 389 ЦПК України;

 ухвали суду першої інстанції, вказані у пунктах 3, 6, 7, 15, 16, 22, 23, 27, 28, 30, 32 ч. 1 ст. 353 ЦПК України, після їх перегляду в апеляційному порядку;

 ухвали суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті або закриття апеляційного провадження, про повернення апеляційної скарги, про зупинення провадження, щодо забезпечення позову, заміни заходу забезпечення позову, щодо зустрічного забезпечення, про відмову ухвалити додаткове рішення, про роз'яснення рішення чи відмову у роз'ясненні рішення, про внесення або відмову у внесенні виправлень у рішення, про повернення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, про відмову у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами, про відмову в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, про заміну сторони у справі, про накладення штрафу в порядку процесуального примусу, окремі ухвали.

*Касаційна скарга на
судове рішення подається
протягом 30 днів з дня
його проголошення.*

Касаційна скарга подається безпосередньо до суду касаційної інстанції у письмовій формі.

За формою та змістом - має відповідати вимогам ст. 392 ЦПК України.

Судовий збір за подання касаційної скарги на рішення суду, заяви про приєднання до касаційної скарги на рішення суду становить 200 % ставки, що підлягала сплаті під час подання позовної заяви, іншої заяви і скарги в розмірі оспорюваної суми.

Судовий збір з касаційної скарги на ухвалу суду та заяви про приєднання до касаційної скарги на ухвалу суду для юридичної особи або фізичної особи - підприємця становить 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, а для фізичної особи – 0,2 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

*станом на 01.01.2025 прожитковий мінімум для працездатних осіб – 3028 грн.

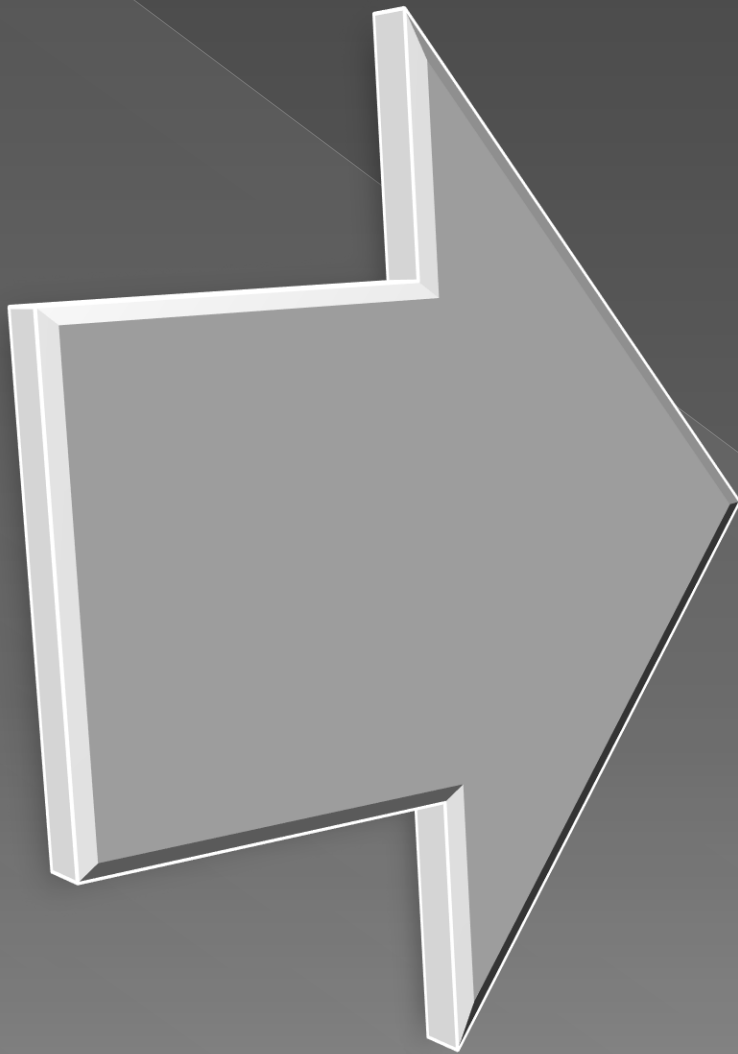
*Особа, яка подала касаційну скаргу,
відповідно до ст. 398 ЦПК України, має право:*

- доповнити чи змінити її протягом строку на касаційне оскарження;
- відкликати її до постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження;
- відмовитися від неї, а інша сторона має право визнати касаційну скаргу обґрунтованою в повному обсязі чи в певній частині до закінчення касаційного провадження. У разі відмови від касаційної скарги суд, за відсутності заперечень інших осіб, які приєдналися до касаційної скарги, постановляє ухвалу про закриття касаційного провадження.

*Після надходження касаційної скарги суд
касаційної інстанції вирішує питання:*

- про залишення касаційної скарги без руху;*
- про повернення касаційної скарги;*
- про відмову у відкритті касаційного провадження;*
- про відкриття касаційного провадження.*

4. Процесуальний порядок розгляду справ судом касаційної інстанції

*Ухвалу про
відкриття провадження
у справі або про відмову
у відкритті касаційного
провадження суд
касаційної інстанції
постановляє не пізніше
ніж через 20 днів з дня
надходження касаційної
скарги або з дня
закінчення строку на
усунення недоліків.*

Після відкриття касаційного провадження розпочинається стадія касаційного розгляду. Отримавши справу суддя-доповідач протягом 10 днів готує доповідь, у якій викладає обставини, необхідні для ухвалення рішення суду касаційної інстанції (ст. 399 ЦПК України).

Межі розгляду справи судом касаційної інстанції визначені у ст. 400 ЦПК України:

□ Суд в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими;

□ Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції;

□ Суд не обмежений доводами та вимогами касаційної скарги, якщо під час розгляду справи буде виявлено порушення норм процесуального права, які передбачені п.п. 1, 3, 4, 8 ч. 1 ст. 411, ч. 2 ст. 414 ЦПК України, а також у разі необхідності врахування висновку щодо застосування норм права, викладеного у постанові Верховного Суду після подання касаційної скарги.

*У судовому розгляді за касаційною скаргою
виділяються два етапи:*

попередній розгляд справи

**розгляд справи судом касаційної
інстанції**

Попередній розгляд справи проводиться у формі попереднього судового засідання у складі трьох суддів у порядку письмового провадження без повідомлення учасників справи.

Проводиться протягом 5 днів після складення доповіді суддею-доповідачем.

На цьому етапі суддя-доповідач доповідає колегії суддів про проведення підготовчої дії та обставини, потрібні для ухвалення судового рішення судом касаційної інстанції.

Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції регулюється ст.402 ЦПК України.

У суді касаційної інстанції скарга розглядається за правилами розгляду справи судом першої інстанції в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи, але у разі потреби учасники справи можуть бути викликані для надання пояснень у справі.

Розгляд справи в суді касаційної інстанції починається з відкриття першого судового засідання або через 15 днів з дня відкриття касаційного провадження, якщо справа розглядається без повідомлення учасників справи.

Законодавством передбачене право на укладення сторонами мирової угоди навіть на стадії розгляду справи судом касаційної інстанції (ст. 408 ЦПК України).

Постанова або ухвала суду касаційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем або іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згоден з постановою чи ухвалою, і підписується всім складом суду, який розглядав справу, якщо інше не передбачено ЦПК України.

Постанова суду касаційної інстанції складається з дотриманням вимог, визначених у ст. 416 ЦПК України.

Указівки, що містяться в постанові суду касаційної інстанції, є обов'язковими для суду першої та апеляційної інстанцій під час нового розгляду справи.

*Постанова суду касаційної
інстанції є остаточною й
оскарженню не підлягає.*

**5. Перегляд судових рішень за
нововиявленими або
виключними обставинами**

Рішення, постанова або ухвала суду, якими закінчено розгляд справи, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами (ст. 423 ЦПК України).

Нововиявлені обставини - це юридичні факти, які мають істотне значення для розгляду справи та існували на час розгляду справи, але не були і не могли бути відомі заявнику, а також обставини, які виникли після набрання судовим рішенням законної сили та віднесені законом до нововиявлених обставин.

*Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ*

№ 4 від 30.03.2012

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004740-12#Text>

Підстави та строки подання заяви для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами:

□ істотні для справи обставини, що не були встановлені судом та не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи – *заява подається учасниками справи протягом 30 днів з дня, коли особа дізналася або могла дізнатися про існування обставин, що стали підставою для перегляду судового рішення;*

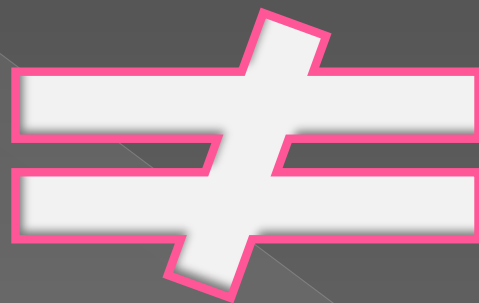
□ встановлений вирок або ухвалою про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності, що набрали законної сили, факт надання завідомо неправильного висновку експерта, завідомо неправдивих показань свідка, завідомо неправильного перекладу, фальшивості письмових, речових чи електронних доказів, що призвели до ухвалення незаконного рішення у даній справі - *учасниками справи протягом 30 днів з дня, коли вирок (ухвала) у кримінальному провадженні набрав законної сили;*

□ скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення судового рішення, що підлягає перегляду - *учасниками справи протягом 30 днів з дня набрання законної сили судовим рішенням, яким скасовано судове рішення, що стало підставою для ухвалення судового рішення, яке підлягає перегляду.*

Не є підставою для перегляду рішення суду за нововиявленими обставинами:

- переоцінка доказів, оцінених судом у процесі розгляду справи;
- докази, які не оцінювалися судом, стосовно обставин, що були встановлені судом.

Нові докази

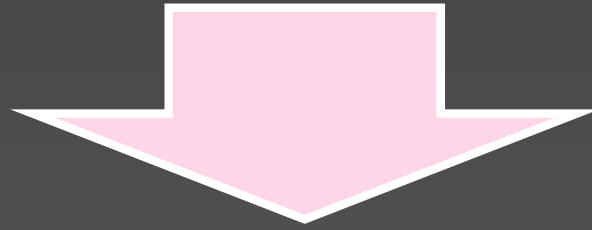
Докази, якими
підтверджуються
нововиявлені обставини

Підстави та строки подання заяви для перегляду судового рішення за виключними обставинами:

□встановлена Конституційним Судом України неконституційність (конституційність) закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого (не застосованого) судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане - *заява подається учасниками справи протягом 30 днів з дня офіційного оприлюднення відповідного рішення Конституційного Суду України;*

□встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом - *заява подається особою, стосовно якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, не пізніше 30 днів з дня, коли така особа дізналася або могла дізнатися про набуття цим рішенням статусу остаточного;*

□встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні кримінального правопорушення, внаслідок якого було ухвалено судове рішення - *заява подається учасниками справи протягом 30 днів з дня, коли вирок у кримінальному провадженні набрав законної сили.*

***Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими
або виключними обставинами також може бути
подана:***

□ у випадку, якщо істотні для справи обставини, що не були встановлені судом та не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи, - *не пізніше 3 років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили;*

□ з підстав, визначених п. п. 2-3 ч. 2 та ч. 3 ст. 423 ЦПК України, - *не пізніше 10 років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили.*

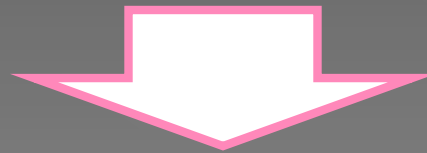
При цьому, зазначені вище строки не можуть бути поновлені.

Заяви про перегляд судових рішень суду за нововиявленими або виключними обставинами за формою і змістом повинні відповідати вимогам ЦПК України щодо оформлення заяв до суду першої інстанції (ст. 426 ЦПК України).

Заява про перегляд рішення суду першої інстанції за нововиявленими або виключними обставинами подається до суду, який ухвалив судове рішення.

Заява про перегляд рішень судів апеляційної і касаційної інстанцій за нововиявленими або виключними обставинами, якими змінено або скасовано судове рішення, подається до суду тієї інстанції, яким змінено або ухвалено нове судове рішення.

Заява про перегляд судового рішення з підстави встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикцію якої визнано Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань під час вирішення цієї справи судом, подається до Верховного Суду і розглядається у складі Великої Палати.

Судовий збір сплачується лише за подання заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами. Розмір судового збору в цьому разі становить 150 % ставки, що підлягала сплаті під час подання позовної заяви, іншої заяви і скарги. За подання і розгляд заяви про перегляд судового рішення за виключними обставинами судовий збір не сплачується.

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами розглядається судом у судовому засіданні протягом 30 днів з дня відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами розглядаються судом за правилами, встановленими ЦПК України для провадження у суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд. Водночас, як передбачено ч. 2 ст. 429 ЦПК України, у суді першої інстанції справа (заява) розглядається у порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням учасників справи.

Заява про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами підлягає розгляду в одному провадженні зі справою, в якій ухвалено судове рішення. Якщо справа не збереглася, заяву можна розглянути лише після відновлення судового провадження в порядку, визначеному цивільним процесуальним законодавством.

п. 18 Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30.03.2012 № 4 «Про застосування цивільного процесуального законодавства при перегляді судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами»

За результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами суд може:

- відмовити в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та залишити відповідне судове рішення в силі

- задовольнити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, скасувати відповідне судове рішення та ухвалити нове рішення чи змінити рішення

- скасувати судове рішення і закрити провадження у справі або залишити позов без розгляду

- за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами Верховний Суд може також скасувати судове рішення (судові рішення) повністю або частково і передати справу на новий розгляд до суду першої чи апеляційної інстанції